

Male hidroelektrane ugrožavaju netaknutu prirodu i u Crnoj Gori – i tamo ih grade privatne kompanije uz pomoć državnih subvencija. Mladi su predvodnici protesta protiv izgradnje i za sobom su povukli i starije građane.

Reka Bukovica na severu Crne Gore je kristalno čista. Njena ledena voda se može piti direktno iz brzog toka i zbog toga je Bukovica žila kucavica za sve stanovnike okolnih sela. Pored toga, njeno korito je stanište endemske vrste potočne pastrmke i jedinstvenog cveta koji nosi ime po reci.

Crna Gora je planinska zemlja koja je poznata po svojim divljim rekama. Međutim, male hidroelektrane ugrožavaju tu netaknutu prirodu. Grade ih privatne kompanije uz pomoć državnih subvencija. Od 2013. godine u Crnoj Gori je izgrađeno 14 postrojenja, a planirano je još 55. Vlada tvrdi da će izgradnja brana pomoći zemlji da pređe na obnovljive izvore energije.

Međutim, mladi aktivisti Crne Gore dižu svoj glas protiv njihove izgradnje. Tvrde da mini hidroelektrane ostavljaju nepopravljivu štetu okolišu, rekama, te njihovoj jedinstvenoj flori i fauni. “Omladinski pokreti igraju važnu ulogu u organizovanju protesta za zaštitu rijeka od Crne Gore do Srbije”, kaže Dragana Mileusnić iz organizacije „The Nature Conservancy”, koja je nadležna za region jugoistočne Evrope.

U državi sa 620.000 stanovnika čak i mali pokreti mladih mogu imati ogroman uticaj, kaže aktivista Aleksandar Dragičević koji učestvuje u borbi protiv izgradnje mini hidroelektrane (MHE) u maloj zajednici u blizini reke Bukovice. Voda te reke je u dužini od preko osam kilometara stavljena u cevi i na mestu gde je nekada tekla kristalno čista voda, sada je ostalo samo prazno kameno korito.

“Ljudi se sa svojim stadima krava i ovaca zavise od ove reke”, kaže 31-godišnji Dragičević. “Ljudi ovde plivaju. Odrasli su s njom, ovde love ribu. Za njih je to kao da je neko došao da im uzme nešto što je njihovo.”

Dozvola za izgradnju bez procene uticaja na okolinu

Opština Šavnik je smeštena između strmih planina, pored nacionalnog parka Durmitor na severozapadu Crne Gore. U malom selu Bukovica živi 200 ljudi, a često i manje tokom snežnih zimskih meseci. U maju ove godine u to malo mesto stigli su građevinski radnici i dva bagera, a postavljena je i mala kancelarija – veliko iznenađenje za meštane. Sve to vlasništvo je investitora, kompanije Hydra MNE, novog konzorcijuma koji hoće da proizvodi električnu energiju.

Prema istraživanju crnogorskih vlasti, 98 posto stanovnika ranije se protivilo izgradnji male hidroelektrane na tom mestu, za koju nije postojala ni procena uticaja na okolinu. Ipak, kompanija je dobila dozvolu države za početak rada, a okolno drveće je posečeno da bi se očistio put do reke.

Stanovnici su ubrzo počeli sa protestima. Skupili su novac za advokata, ali, Vlada je odbacila sve žalbe, priseća se Dragičević. Zajednice iz okolnih područja su se potom pridružile protestima. Stotine demonstranata vezali su se za građevinske mašine i tamo kampovali. "Radili su to u smenama, uvijek u grupama od 10 do 15 ljudi, tokom šest sedmica [od maja do juna 2019.], sve dok ministar ekonomskih poslova nije došao i obećao da će mašine prestati da rade dok vlada ne preispita slučaj", kaže Dragičević.

"Da je nas mladih više, lakše bismo se borili"

Dragičević je samo jedan od brojnih mladih u Crnoj Gori koji se snažno zalažu za zaštitu okoline - u državi iz koje mnogi mladi svakodnevno odlaze jer nemaju posla.

Na Kosovu i u Crnoj Gori 8 od 10 mladih imaju privremene radne ugovore. Prema statistikama Svetske banke, nezaposlenost mladih na Balkanu iznosi 35 posto.

Milovan Marković ima 23 godine i dolazi iz Crne Gore. Imao je želju da pokrene vinariju, ali se umesto toga odselio u Podgoricu da tamo traži posao. Bilo mu je važno da radi za "pravu stvar" i tako se zainteresovao za nevladinu organizaciju Ozon, koja se specijalizovala u organizovanju kampanja za zaštitu okoline.

"Ako mi mladi želimo ostati u Crnoj Gori, onda se moramo boriti za svoju državu", kaže Marković. "Mnogi od mojih prijatelja su otišli jer u inostranstvu se zarađuje više. Mislim da bismo, kad bi bilo više mladih ovde, mogli bolje da se borimo."

Marković objašnjava da organizacija "Ozon" građanima želi olakšati da se angažuju i aktiviraju. Mladi ponekad inspirišu starije. "Na reci Bukovica nekoliko mladih aktivista mobilizovalo je starije osobe da zajedno spreče mašine da unište njihovu reku", kaže Mileusnić iz "The Nature Conservancy".

Borba za budućnost

Građevinski radovi na 42 kilometra dugoj reci Bukovici za sada su prekinuti - ali nisu konačno zaustavljeni. Bageri i mala kancelarija još uvek su na istom mestu.

Zaposleni u kompaniji Hydra MNE su se nedavno vratili na gradilište i markirali okolno

drveće. Stanovnici sumnjaju da su to uradili, jer će ih oboriti da bi dovršili put do reke. Vlada tvrdi da je i dalje u fazi provere dokumenata za građevinski projekat i to će potrajati još neko vreme.

Dragićević, s druge strane navodi da je državi na prvom mestu novac i da je on mnogo važniji od zaštite prirode. "Mi imamo izreku: Zaklati kravu za kilogram mesa. To znači da je kratkoročna korist važnija od dugoročne", objašnjava ovaj aktivista.

Momčilo Blagojević, generalni direktor crnogorskog Direktorata za vodoprivredu tvrdi da je vlasti takođe misle da je važno da zaštite reke. „Zaštita životne sredine je deo Ustava i sve što vlasti čine je u cilju zaštite reka i dobrog upravljanja vodama.”

Blagojević je odbio da govori o endemskoj vrsti ribe koja živi u Bukovici, i kaže koliki uticaj imaju male hidroelektrane na crnogorske reke, rekavši da njegov odjel nema pregled o tome, nego lokalne vlasti.

Za mlade aktiviste, borba za reke se nastavlja i prenosi se na buduće generacije. „Nama će trebati ove reke, a trebaće i našoj deci i njihovoj deci”, kaže Dragićević. “Ovde smo da se borimo za reke i ne odlazimo.”

Kompanija Hydra MNE, od koje je ekipa DW-a takođe tražila komentar, do danas nije odgovorila na upit.

Izvor: dw.com